

Zwarte scholen kunnen ook goed zijn

“Het bestrijden van segregatie is niet langer rijksbeleid”, maakte minister Van Bijsterveldt onlangs bekend (de Volkskrant, 2011). Dit staat haaks op de tot nu toe heersende publieke opinie dat scholen met veel allochtone leerlingen (zwarte scholen) zo veel mogelijk moeten worden bestreden omdat gemengde scholen beter zijn voor onderwijskwaliteit en integratie. Recent onderzoek laat echter zien dat de publieke opvatting maar ten dele klopt (Ladd en Fiske, 2009). Scholen met bijna alleen allochtone achterstandsleerlingen blijken namelijk beter onderwijs te leveren dan gemengde scholen. Initiatieven die van zwarte scholen meer gemengde scholen maken, kunnen leiden tot slechter onderwijs. Het nieuwe rijksbeleid lijkt dan ook terecht een breuk met het verleden.

Het was reeds bekend dat de onderwijsresultaten van scholen met meer allochtone leerlingen minder goed zijn dan die van scholen met weinig allochtone kinderen. Dit komt doordat allochtone leerlingen relatief vaak een zwakkere sociaal-economische achtergrond hebben. Internationaal onderzoek van Dronkers (2007) laat zien dat wanneer in een klas meer dan dertig procent van de leerlingen een lage sociaal-economische achtergrond heeft, het niveau van de hele klas daalt. Bovendien zitten er op zwarte scholen vaak veel verschillende etniciteiten in de klas, wat het leerproces niet ten goede komt. Ook hebben zwarte scholen meer moeite met het aantrekken van goede leerkrachten.

Recent hebben twee Amerikaanse onderzoekers (Ladd en Fiske, 2009) voor het eerst specifiek onderzoek gedaan naar de situatie in het Nederlandse basisonderwijs. Met behulp van data van de Onderwijsinspectie hebben zij een kwaliteitsmaatstaf geconstrueerd. Daarin wordt zowel informatie meegenomen over het functioneren van de docenten als informatie over het beleid van de school, bijvoorbeeld een efficiënt gebruik van de onderwijstijd en effectief gebruik van een adequaat leerlingvolgsysteem. Hun onderzoek bevestigt de bevinding van Dronkers: een toename van het aantal allochtone achterstandsleerlingen leidt tot minder onderwijskwaliteit. Maar hun onderzoek biedt daarnaast een heel nieuw inzicht: scholen met bijna alleen allochtone achterstandsleerlingen, ook al zijn zij van verschillende etniciteiten, leveren juist beter onderwijs dan scholen met een meer gemengd leerlingbestand. Het lijkt erop dat zwarte scholen zich specialiseren in het lesgeven aan allochtone achterstandsleerlingen: zij passen bijvoorbeeld het lesmateriaal en de manier van lesgeven aan. Allochtone leerlingen zijn zodoende beter af op een volledig zwarte school dan op een gemengde school.

Voor goede onderwijsresultaten is het dus niet verstandig om van zwarte scholen meer gemengde scholen te maken. Een andere veel aangehaalde reden om gemengde scholen na te streven, is betere integratie. Onderzoek levert hiervoor geen eenduidig bewijs, zo concludeert het Sociaal en Cultureel Planbureau (2008). Enerzijds kan meer onderling contact goed zijn voor tolerantie en vertrouwen, anderzijds kan in gemengde klassen een sterkere identificatie met de eigen groep ontstaan, wat weer kan leiden tot

negatieve oordeelsvorming over elkaar en polarisatie tussen etnische groepen.

Het nastreven van scholen die een afspiegeling van de wijk zijn, is dus niet zo zinvol. Alleen wanneer het aandeel allochtone achterstandsleerlingen in de klas sterk daalt, verbetert de onderwijskwaliteit. De meeste beleidsinitiatieven slagen hier niet in. De gemeente Nijmegen gaat met het verplichte spreidingsbeleid het verst. Met dit beleid kan worden afgedwongen dat in elke klas slechts een beperkt aantal leerlingen met een zwakke sociaal-economische achtergrond zit. Het middel lijkt echter erger dan de kwaal: doordat alle leerlingen gelijkmatig over de scholen worden verdeeld, zullen goede scholen niet groeien en blijven slechte scholen leerlingen krijgen.

In plaats van beleid te richten op het tegengaan van segregatie, doen politici en beleidsmakers er goed aan om te stimuleren dat de kennis en ervaring van de succesvolle zwarte scholen wordt overgedragen aan andere scholen. De succesfactoren van deze scholen zijn dat zij hoge verwachtingen hebben van hun leerlingen, opbrengstgericht werken en voldoende effectieve leertijd weten te realiseren, waarin leerlingen naast goede instructie ook voldoende feedback krijgen (Scheerens, 2007). Een goede beloning voor leerkrachten op deze scholen stimuleert goede docenten om op zulke scholen les te geven. Is sociale integratie onder jongeren het doel, dan lijkt dit beter te kunnen worden bevorderd buiten de klas, zoals via gemengd sporten of door vriendschapsscholen, zodat het de onderwijskwaliteit niet onder druk zet. Uiteindelijk is het verbeteren van de onderwijsresultaten en daarmee de toekomstkansen voor achterstandsleerlingen het beste integratiebeleid.

LITERATUUR

De Volkskrant (2011) Kabinet accepteert zwarte scholen. *De Volkskrant*, 7 februari.

Dronkers, J. (2007) *Ruggengraat van ongelijkheid. Beperkingen en mogelijkheden om ongelijke onderwijskansen te veranderen*. Amsterdam: WBS/Mets & Schilt.

Ladd, H.F. en E.B. Fiske (2009) *Weighted student funding for primary schools: an analysis of the Dutch experience*. *Sanford School of Public Policy Working Paper Series*, SAN09(02).

Scheerens, J. (2007) *Een overzichtsstudie naar school- en instructie-effectiviteit*. Enschede: Universiteit Twente.

Sociaal en Cultureel Planbureau (2008) *Betrekkelijke betrokkenheid*. *Sociaal en Cultureel Rapport*, 18.

MYRTHE DE JONG

Beleidsmedewerker bij het Ministerie van Financiën

ERNST VAN KOESVELD

Plaatsvervangend directeur bij het Ministerie van Financiën

De redactie behoudt zich het recht voor inzending voor de rubriek mening te wijzigen, in te korten, aan te passen of te redigeren ten behoeve van de leesbaarheid en argumentatie.